

Suunised

**Isikuandmete kaitse üldmääruse artiklit 48 käsitlevad
suunised 02/2024**

Version 2.1

Vastu võetud 4. juunil 2025

Versiooniajalugu

Versioon 1.0	2. detsember 2024	Suuniste vastuvõtmine avalikuks konsulteerimiseks
Versioon 2.0	4. juuni 2025	Suuniste vastuvõtmine pärast avalikku konsulteerimist
Versioon 2.1	20. juuni 2025	Lisa täiustatud resolutsioon

KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE

Isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 48 on sätestatud, et: „Kolmanda riigi kohtu või haldusasutuse otsust, millega nõutakse vastutavalt töötlejalt või volitatud töötlejalt isikuandmete edastamist või avaldamist, võib tunnustada ja selle mis tahes viisil täitmisele pöörata üksnes siis, kui kõnealune otsus põhineb nõude esitanud kolmanda riigi ja liidu või liikmesriigi vahel kehtival rahvusvahelisel lepingul, näiteks vastastikuse õigusabi lepingul, ilma et see piiraks muid käesoleva peatüki kohaseid edastamise aluseid.“

Suuniste eesmärk on selgitada kõnealuse artikli põhimõtet ja eesmärki, sealhulgas selle koostoimet isikuandmete kaitse üldmääruse V peatüki muude sätetega, ning anda praktilisi soovitusi ELi vastutavatele töötlejatele ja volitatud töötlejatele, kes võivad saada kolmandate riikide asutustelt taotlusi isikuandmete avaldamiseks või edastamiseks.

Sätte peamine eesmärk on selgitada, et kolmanda riigi ametiasutuste kohtuotsuseid või otsuseid ei saa ELi liikmesriigis automaatselt ja otseselt tunnustada ega täita, rõhutades seega õiguslikku suveräänsust kolmanda riigi õiguse suhtes. Üldjuhul tagatakse välisriigi kohtuotsuste tunnustamine ja täidetavus kohaldatavate rahvusvaheliste lepingutega.

Sõltumata sellest, kas kohaldatav rahvusvaheline leping on olemas, on juhul, kui vastutav töötleja või volitatud töötleja ELis saab kolmanda riigi asutusest isikuandmete taotluse ja sellele vastab, selline andmevoog isikuandmete kaitse üldmääruse kohane edastamine ning peab vastama artikli 6 ja V peatüki sätetele.

Rahvusvahelises lepingus võib ette näha nii õigusliku aluse (artikli 6 lõike 1 punkt c või e) kui ka edastamise aluse (artikli 46 lõike 2 punkt a).

Rahvusvahelise lepingu puudumisel või kui leping ei näe ette õiguslikku alust artikli 6 lõike 1 punkti c või e alusel, võiks kaaluda muid õiguslikke aluseid. Samamoodi võib juhul, kui rahvusvaheline leping puudub või kui lepingus ei ole ette nähtud asjakohaseid kaitsemeetmeid artikli 46 lõike 2 punkti a alusel, kohaldada muid edastamise aluseid, sealhulgas artiklis 49 sätestatud erandeid.

Sisukord

1	Sissejuhatus	5
2	Milline on käesolevate suuniste kohaldamisala?	6
3	Mis on artikli 48 eesmärk?	7
4	Mis juhtudel kohaldatakse artiklit 48?	7
5	Mis tingimustel võivad vastutavad töötajad ja volitatud töötajad vastata kolmandate riikide ametiasutuste taotlustele?	8
5.1	Vastavus isikuandmete kaitse üldmääruse artiklile 6	9
5.2	Vastavus isikuandmete kaitse üldmääruse V peatükile	11
	Lisa. Praktilised sammud	13

Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp (edaspidi „EAKN“),

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 (füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta; edaspidi „isikuandmete kaitse üldmäärus“ või „IKÜM“) artikli 70 lõike 1 punkti e,

võttes arvesse Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) lepingut, eriti selle XI lisa ja protokolli nr 37, mida on muudetud EMP ühiskomitee 6. juuli 2018. aasta otsusega nr 154/2018¹,

võttes arvesse töökorra artiklit 12 ja artiklit 22,

ON VASTU VÕTNUD JÄRGMISED SUUNISED

1 SISSEJUHATUS

1. IKÜM artiklis 48 „Andmete edastamine või avaldamine juhtudel, kui see ei ole liidu õiguse kohaselt lubatud“ on sätestatud: *„Kolmanda riigi kohtu või haldusastutuse otsust, millega nõutakse vastutavalt töötlejalt või volitatud töötlejalt isikuandmete edastamist või avaldamist, võib tunnustada ja selle mis tahes viisil täitmisele pöörata üksnes siis, kui kõnealune otsus põhineb nõude esitanud kolmanda riigi ja liidu või liikmesriigi vahel kehtival rahvusvahelisel lepingul, näiteks vastastikuse õigusabi lepingul, ilma et see piiraks muid käesoleva peatüki kohaseid edastamise aluseid.“*
2. Nende suuniste eesmärk on selgitada IKÜM artikli 48 põhimõtet ja eesmärki, sealhulgas selle koostoimet IKÜMi V peatüki muude sätetega, ning anda praktilisi soovitusi ELi vastutavatele töötlejatele ja volitatud töötlejatele, kes võivad saada kolmandate riikide asutustelt taotlusi isikuandmete avaldamiseks või edastamiseks².
3. See säte kuulub IKÜMi V peatükki „Isikuandmete edastamine kolmandatele riikidele ja rahvusvahelistele organisatsioonidele“. See tähendab, et seda tuleb tõlgendada koostoimes IKÜM artikliga 44, milles on selgelt sätestatud, et *„kõiki käesoleva peatüki sätteid kohaldatakse selleks, et tagada, et [isikuandmete kaitse üldmäärusega] tagatud füüsiliste isikute kaitse taset ei kahjustata“*. Lisaks tuleks artiklit 48 tõlgendada koostoimes IKÜM põhjendusega 102, milles selgitatakse, et IKÜM *„ei piira liidu ja kolmandate riikide vahel sõlmitud selliste rahvusvaheliste lepingute kohaldamist, millega reguleeritakse isikuandmete edastamist, sealhulgas asjakohaseid andmesubjektide kaitsmise meetmeid“*.

¹ Kõiki selle dokumendi viiteid Euroopa Liidule ja liikmesriikidele tuleb mõista kui viiteid EMP-le ja EMP liikmesriikidele.

² Artiklis 48 viidatakse „edastamisele või avalikustamisele“. Seepärast kasutatakse seda terminoloogiat käesolevate suuniste tekstis, kuigi EAKN selgitas oma suunistes 05/2021, et isikuandmete avalikustamist käsitatakse edastamisena, kui suuniste kolm kriteeriumi on täidetud (vt EAKNi suuniste 05/2021 (isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 3 ja V peatüki rahvusvahelist edastamist käsitlevate sätete koostoime kohta) osa 2.2).

2 MILLINE ON KÄESOLEVATE SUUNISTE KOHALDAMISALA?

4. Suunistes keskendutakse taotlustele, mis puudutavad otsest koostööd kolmanda riigi ametiasutuse ja ELis asuva eraõigusliku üksuse vahel (erinevalt muudest stsenaariumidest, kus isikuandmeid vahetatakse otse vastavalt ELi ja kolmandate riikide ametiasutuste vahel, nt vastastikuse õigusabi lepingu alusel). Selliseid taotlusi võivad esitada igat liiki avaliku sektori asutused, sealhulgas erasektori üle järelevalvet tegevad asutused, nagu pangandust reguleerivad asutused ja maksuhaldurid, samuti õiguskaitse ja riikliku julgeolekuga tegelevad asutused³.
5. Käesolevad suunised hõlmavad üksnes olukorda, kus sellised taotlused on adresseeritud ELis asuvatele vastutavatele töötlejatele või volitatud töötlejatele, kelle teostatavale isikuandmete töötlemisele kohaldatakse IKÜM artikli 3 lõiget 1.
6. Artiklis 48 ei tehta vahet eraõiguslikel või avalik-õiguslikel vastutavatel töötlejatel ja volitatud töötlejatel, kes saavad kolmandate riikide ametiasutustelt isikuandmete taotluse. Käesolevate suuniste kohaldamisel keskendutakse allpoolses analüüsis siiski ELi eraõiguslikele üksustele esitatavatele otsestele taotlustele, võttes arvesse, et see näib olevat kõige levinum artikli 48 kohaldamise stsenaarium ja riigiasutustele esitatavad taotlused kuuluvad tavaliselt rahvusvahelistes lepingutes sätestatud rahvusvahelise koostöö raamistikku.
7. EAKN rõhutab, et lisaks IKÜMi nõuetele võivad kolmandate riikide avaliku sektori asutustega tehtavat koostööd reguleerida täiendavad eeskirjad⁴. Käesolevates suunistes selliseid nõudeid ei käsitleta.
8. Siinsed suunised ei hõlma muud praktikas esineda võivat stsenaariumi, kus kolmanda riigi ametiasutus taotleb isikuandmeid oma territooriumil asuvalt üksuselt (emaettevõttelt), kes küsib seejärel oma ELis asuvalt tütarettevõttelt andmeid, et tal oleks võimalik taotlusele vastata. Sellises olukorras kujutab andmete liikumine ELi tütarettevõttelt kolmandas riigis asuvale emaettevõttele endast edastamist. Seega peab ELi tütarettevõtte eksportijana järgima IKÜMit, eelkõige selle artiklit 6 ja V peatükki. Sõltuvalt selle kohaldamisalast võib artikli 45 kohane kaitse piisavuse otsus olla sellise edastamise jaoks asjakohane vahend. Et aga taotlus on algselt adresseeritud taotleva avaliku sektori asutusega samas kolmandas riigis asuvale üksusele, ei kuulu see stsenaarium artikli 48 kohaldamisalasse.

³ Õiguskaitse ja riikliku julgeoleku eesmärgil toimub andmevahetus tavaliselt asjaomaste asutuste vahel, mistõttu artiklit 48 ei kohaldata, sest seda liiki edastamine ei kuulu IKÜMi kohaldamisalasse. Seega kordab EAKN oma isikuandmete kaitse üldmääruse artiklit 49 käsitlevates suunistes väljendatud seisukohta, et: „*Sellistes olukordades, kus on olemas rahvusvaheline leping, näiteks vastastikuse õigusabi leping, peaksid ELi ettevõtted üldiselt vastama otsesele taotlusele keeldumisega ning suunama kolmanda riigi taotluse esitanud asutuse kehtiva vastastikuse õigusabi lepingu või lepingu juurde*“. Hiljuti on aga tekkinud suundumus pidada läbirääkimisi rahvusvaheliste lepingute üle, et näha ette ka kolmandate riikide õiguskaitseasutuste otsesed taotlused juurdepääsuks ELis asuvate eraõiguslike üksuste töödeldavatele isikuandmetele, nt küberkuritegevuse konventsiooni teine lisaprotokoll tõhustatud koostöö ja elektrooniliste tõendite avaldamise kohta (CETS nr 224).

⁴ Näiteks kui tegemist on koostööga kolmanda riigi õiguskaitseasutustega, kohaldatakse ka taotluse saanud üksuse liikmesriigi kriminaalmenetlusnorme.

3 MIS ON ARTIKLI 48 EESMÄRK?

9. Artikli 48 kohaselt võib kolmanda riigi ametiasutuste otsuseid ja otsuseid, millega nõutakse ELis asuvalt vastutavalt töötlejalt või volitatud töötlejalt isikuandmete edastamist või avalikustamist, tunnustada ja täitmisele pöörata üksnes juhul, kui need põhinevad kohaldataval rahvusvahelisel lepingul⁵, näiteks taotleva riigi ja ELi või liikmesriigi vahel kehtival vastastikuse õigusabi lepingul⁶, ilma et see piiraks muid IKÜMi V peatüki kohaseid edastamise aluseid. Selle artikliga reguleeritakse kolmandate riikide kohtute ja ametiasutuste juurdepääsu isikuandmetele, mille suhtes kohaldatakse IKÜMit. Põhjenduses 115 selgitatakse, et sätte eesmärk on kaitsta isikuandmeid kolmanda riigi õigusaktide eksterriitoriaalse kohaldamise eest, mis „*võib olla vastuolus rahvusvahelise õigusega ja takistada liidus [isikuandmete kaitse üldmäärusega] tagatud füüsiliste isikute kaitse saavutamist*“.
10. Seega, kui ELis töödeldavaid andmeid edastatakse või avalikustatakse vastusena kolmanda riigi asutuse otsesele taotlusele, kohaldatakse sellise avalikustamise suhtes IKÜMit ja see kujutab endast edastamist V peatüki tähenduses. See tähendab, et nagu iga IKÜMi kohaldamisalasse kuuluva edastamise puhul, peab ka olema sätestatud töötlemise õiguslik alus (artikkel 6) ja edastamise alus (V peatükk).
11. EAKN kinnitab veel kord, et välisriigi asutuse taotlus ei ole iseenesest töötlemise õiguslik alus ega edastamise alus⁷.

4 MIS JUHTUDEL KOHALDATAKSE ARTIKLIT 48?

12. Artiklit 48 kohaldatakse olukordades, kus vastutav töötleja või volitatud töötleja ELis saab kolmanda riigi haldusasutuselt või kohtult otsuse või kohtuotsuse, millega nõutakse isikuandmete edastamist või avalikustamist. Sätte sõnastus „kohus“ ja „haldusasutus“ viitab kolmanda riigi avalik-õiguslikule asutusele. EAKN leiab, et terminoloogia, mida kolmanda riigi asutus kasutab oma taotluse kvalifitseerimiseks „otsuseks“ või „kohtuotsuseks“, ei ole artikli 48 kohaldamisel otsustava tähtsusega, kui tegemist on kolmanda riigi asutuse ametliku taotlusega.
13. EAKN leiab, et artikli 48 sõnastus hõlmab kõiki võimalikke viise, kuidas ELis asuv vastutav töötleja või volitatud töötleja saaks teha isikuandmed kättesaadavaks kolmanda riigi asutusele.
14. Artikliga 48 ei piirata eesmärke, milleks kolmanda riigi asutus võib andmeid taotleda. Seega kuuluksid sätte kohaldamisalasse kolmandate riikide asutuste taotlused, mis on esitatud eri

⁵ Liidu sõlmitud rahvusvahelise lepingu kohta vt Euroopa Liidu Kohtu otsus kohtuasjas C-327/91, Prantsuse Vabariik vs. komisjon, punkt 27. Seoses EMÜ asutamislepingu artikliga 228 märgib Euroopa Liidu Kohus, et artiklis 228 kasutatakse väljendit „leping“ üldises tähenduses, et viidata mis tahes kohustusele, mille on võtnud siduva rahvusvahelise õiguse subjektid, olenemata selle ametlikust määratlusest.

⁶ See sõnastus kajastab rahvusvahelise õiguse norme, mille kohaselt ei ole liikmesriigi kohtu või haldusasutuse otsusel õigusmõju teistes jurisdiktsioonides, v.a juhul, kui see on ette nähtud kohaldatava rahvusvahelise lepinguga. Seega, kui kolmanda riigi kohtuotsused või otsused on suunatud ELis asuvatele üksustele, peab asjaomase kolmanda riigi ja ELi või liikmesriigi vahel olema sõlmitud rahvusvaheline leping, et neid kohtuotsuseid või otsuseid saaks liidu või liikmesriigi õiguse alusel tunnustada ja täitmisele pöörata. Vajadust rahvusvahelise lepingu järele selleks, et kolmanda riigi kohtuotsust või otsust tunnustataks ja täidetaks, tuleb siiski eristada küsimusest, kas isikuandmeid võib ka sellise lepingu puudumisel seaduslikult kolmandale riigile edastada.

⁷ Vt selle kohta ka EAKNi ja Euroopa Andmekaitseinspektori ühine vastus kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjonile USA pilvandmetöötlusseaduse mõju kohta Euroopa isikuandmete kaitse õigusraamistikule (liisa), lk 3.

kontekstides ja eri eesmärkidel, nt taotlused õiguskaitse- või riiklikelt julgeolekuasutustelt, finantsvaldkonna reguleerivatelt asutustelt või farmaatsiatoodete, meditsiiniseadmete jne heakskiitmise eest vastutavatelt avaliku sektori asutustelt.

15. Artiklis 48 ei tehta vahet olukorral, kus kolmanda riigi asutus taotleb ELis asuvalt vastutavalt töötlejalt või volitatud töötlejalt isikuandmete edastamist või avalikustamist ning vastutav töötleja või volitatud töötleja võib keelduda taotluse täitmisest ilma ELi või kolmanda riigi õiguse kohaste kahjulike õiguslike tagajärgedeta, ja olukorral, kus keeldumisega võivad kaasneda sanktsioonid nõuete täitmata jätmise eest. EAKN tuletab meelde, et isikuandmete edastamisel kolmandatesse riikidesse **tuleb igal juhul kohaldada „kaheastmelist testi“**: „*esiteks peab andmete töötlemiseks kui selliseks olema õiguslik alus, mida kohaldatakse koos isikuandmete kaitse üldmääruse asjakohaste sätetega ning teiseks tuleb järgida V peatüki sätteid. Seega peab töötlemine, st isikuandmete edastamine või avalikustamine, vastama artiklis 5 sätestatud üldpõhimõtetele ja tuginema isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 6 sätestatud õiguslikule alusele*“⁸.

5 MIS TINGIMUSTEL VÕIVAD VASTUTAVAD TÖÖTLEJAD JA VOLITATUD TÖÖTLEJAD VASTATA KOLMANDATE RIIKIDE AMETIASUTUSTE TAOTLUSTELE?

16. Artikkel 48 on osa IKÜMi V peatükist „Isikuandmete edastamine kolmandatele riikidele ja rahvusvahelistele organisatsioonidele“ ja seda tuleb tõlgendada koostoimes selle määruse artikliga 44, milles on sätestatud, et „*töödeldavate või pärast kolmandale riigile või rahvusvahelisele organisatsioonile edastamist töötlemiseks ette nähtud isikuandmete edastamine toimub ainult juhul, kui vastutav töötleja ja volitatud töötleja on täitnud kooskõlas käesoleva määruse teiste sätetega käesolevas peatükis sätestatud tingimused, sealhulgas juhul, kui kolmas riik või rahvusvaheline organisatsioon saadab isikuandmed edasi muule kolmandale riigile või rahvusvahelisele organisatsioonile*“. Lisaks on IKÜM põhjenduses 115 selgitatud, et andmete edastamine peaks olema lubatud ainult juhul, kui on täidetud selle määruse tingimused. See tähendab, et isikuandmete edastamiseks või avalikustamiseks kolmanda riigi ametiasutuse taotluse alusel on vaja töötlemiseks õiguslikku alust (IKÜM artikkel 6) ja isikuandmete kolmandatele riikidele või rahvusvahelistele organisatsioonidele edastamise nõuete järgimist (IKÜMi V peatükk).
17. Nagu eespool mainitud, võib vastutaval töötlejal või volitatud töötlejal lisaks IKÜMi järgimise tagamisele olla vaja täita lisanõudeid, mis tulenevad muudest õigusaktidest, näiteks riiklikest menetlusnormidest või rahvusvahelistest lepingutest, millega nähakse ette koostöö kolmanda riigi asutusega.
18. Lisaks, kui taotluse saaja on volitatud töötleja, peab volitatud töötleja teavitama vastutavat töötlejat põhjendamatu viivitusega ja järgima vastutava töötleja juhiseid seoses taotlusega, v.a juhul, kui volitatud töötleja suhtes kohaldatava liidu või liikmesriigi õigusega on neil keelatud teavitada vastutavat töötlejat „olulistel avaliku huvi põhjustel“⁹.

⁸ Vt EAKNi ja Euroopa Andmekaitseinspektori ühine vastus kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjonile USA pilvandmetöötlusseaduse mõju kohta Euroopa isikuandmete kaitse õigusraamistikule, lk 3. Vt EAKNi suunised 2/2018 määruse 2016/679 artiklis 49 sätestatud erandite kohta, vastu võetud 25. mail 2018.

⁹ Vt selle kohta IKÜM artikli 28 lõike 3 punkt a ja 7. juulil 2021 vastu võetud EAKNi suunised 07/2020 vastutava töötleja ja volitatud töötleja mõistete kohta isikuandmete kaitse üldmääruses.

5.1 Vastavus isikuandmete kaitse üldmääruse artiklile 6

19. IKÜM artikli 44 kohaselt edastatakse isikuandmeid kolmandale riigile üksnes juhul, kui IKÜMi muude sätete kohaselt on täidetud V peatüki tingimused. Seetõttu peab isikuandmete edastamine kolmandatele riikidele või rahvusvahelistele organisatsioonidele vastama ka IKÜMi muude sätete tingimustele.
20. IKÜM artikli 5 lõikes 1 on sätestatud isikuandmete töötlemise üldised ja kohustuslikud põhimõtted. Artikli 5 lõike 2 kohaselt vastutab vastutav töötleja lõikes 1 sätestatud kohustuste täitmise eest (see kehtib ka juhul, kui töötlemistoiminguid teeb volitatud töötleja). Artikli 5 lõike 1 kohaselt peab igal isikuandmete töötlemisel olema artikli 6 kohane õiguslik alus. Seetõttu on igas konkreetses olukorras vaja õiguslikku analüüsi.
21. Artiklis 48 kirjeldatud juhtum eeldab, et on olemas kolmanda riigi kohtu või haldusasutuse otsus, millega nõutakse ELis asuvalt vastutavalt töötlejalt või volitatud töötlejalt isikuandmete edastamist või avalikustamist. Lisaks võib kolmanda riigi asutuse taotlust tunnustada või selle täitmisele pöörata üksnes juhul, kui see põhineb rahvusvahelisel lepingul, mis võib anda sellisele taotlusele vastutava töötleja suhtes kehtiva juriidilise kohustuse mõju ja selle täitmata jätmisel oleksid õiguslikud tagajärjed. Kui isikuandmete töötlemine toimub juriidilise kohustuse täitmiseks, on **artikli 6 lõike 1 punktis c** sätestatud sõnaselge õiguslik alus. Sellest tulenevalt on EAKN arvamusel, et artiklis 48 kirjeldatud juhul, kui on olemas kohaldatav rahvusvaheline leping, oleks artikli 6 lõike 1 punkt c koostoimes artikli 6 lõikega 3 asjakohane õiguslik alus andmete edastamiseks, tingimusel, et nende sätete tingimused on täidetud.
22. Kohaldatav rahvusvaheline leping tähendaks sellist rahvusvahelist lepingut, milles nähakse kolmandate riikide ametiasutustele ette võimalus taotleda otse juurdepääsu ELis asuvate eraõiguslike üksuste töödeldavatele isikuandmetele. Kui sellist lepingut ei ole, kuid rahvusvahelises lepingus on ette nähtud avaliku sektori asutuste vaheline koostöö selles konkreetses valdkonnas, näiteks vastastikuse õigusabi leping, peaksid ELi eraõiguslikud üksused üldjuhul suunama taotleva kolmanda riigi asutuse oma riikliku pädeva asutuse juurde kooskõlas vastastikuse õigusabi lepingus või lepingus sätestatud menetlusega.
23. Kahtluse korral rahvusvahelise lepingu olemasolu ja olemuse suhtes võivad taotluse saanud ELi üksused võtta ühendust asjaomaste riiklike asutustega (nt justiitsministeerium, välisministeerium, valdkondlikud järelevalveasutused jne) ja nendega konsulteerida.
24. Kui vastutaval töötlejal ei ole rahvusvahelisest lepingust tulenevat juriidilist kohustust, on võimalik muude artikli 6 kohaste õiguslike aluste kasutamine, tingimusel et IKÜMi V peatükis sätestatud õiguslikud nõuded on täidetud. Muude õiguslike aluste kohaldamist tuleb siiski igal üksikjuhul eraldi hoolikalt uurida. Võimalike olukordade suure arvu tõttu saab üldisi seisukohti artikli 6 kohaldatavuse kohta anda ainult väga piiratud ulatuses.
25. Põhimõtteliselt võib artikli 6 lõike 1 punkti a kohast nõusolekut pidada kolmandatele riikidele edastamise õiguslikuks aluseks. Siiski ei ole nõusoleku kasutamine õigusliku alusena teatavates valdkondades tavaliselt asjakohane, eriti kui andmete töötlemine on seotud volituste kasutamisega¹⁰.

¹⁰ Vt sellega seoses põhjenduse 43 punkti 1 õiguspõhiste, mis käsitleb vabatahtlikult antud nõusoleku nõuet. See kehtib eriti juhul, kui juhtum on seotud kolmandate riikide avalik-õiguslike asutustega. Vt ka EAKNi ja Euroopa Andmekaitseinspektori ühine vastus kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjonile USA pilvandmetöötlusseaduse mõju kohta Euroopa isikuandmete kaitse õigusraamistikule, joonealune märkus 28.

26. Artikli 6 lõike 1 punkti b kohaldamine tundub olevat välistatud juba selle sõnastuse põhjal. Seetõttu on EAKN seisukohal, et ELi eraõiguslik üksus **ei saa tugineda artikli 6 lõike 1 punktile b** kui asjakohasele õiguslikule alusele, et vastata kolmanda riigi asutuse edastamis- või avalikustamistaotlusele.
27. Olukorras, kus rahvusvahelisel lepingul põhinev avalikustamine ei ole kohustuslik, kuid selline koostöö on ELi või liikmesriigi õiguse kohaselt siiski lubatud, võib isikuandmete töötlemise õigusliku alusena kasutada **artikli 6 lõike 1 punkti e**, sest seda võib pidada vajalikuks avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks¹¹. Sellistel juhtudel peab töötlemise alus olema liidu või liikmesriigi õigus, nagu on nõutud IKÜMi artikli 6 lõikes 3.
28. Seoses **artikli 6 lõike 1 punktiga d** tunnistab EAKN, et konkreetsetel ja kindlakstehtud asjaoludel võib kolmanda riigi taotluse alusel toimuva isikuandmete edastamise õigusliku alusena viidata **andmesubjekti elulistele huvidele**, kui on täidetud rahvusvahelises õiguses sätestatud tingimused¹². Seoses **teiste isikute eluliste huvidega** tuletab EAKN meelde, et „*muu füüsilise isiku eluliste huvide alusel saaks isikuandmeid põhimõtteliselt töödelda üksnes siis, kui töötlemist ei saa ilmselgelt teostada muul õiguslikul alusel*“¹³.
29. Olenevalt konkreetsest juhtumist eeldab EAKN, et erandlikel asjaoludel võib olla võimalik tugineda andmete edastamisel või avalikustamisel kolmandate riikide asutustele¹⁴ **artikli 6 lõike 1 punktile f**. Sellega seoses tuletab EAKN meelde, et igasugune töötlemine, mis põhineb vastutava töötleja või kolmandate isikute õigustatud huvidel, peab olema vajalik ning tasakaalus andmesubjekti huvide või põhiõiguste ja -vabadustega¹⁵. Tasakaalu hindamise tulemus määrab kindlaks, kas töötlemise puhul võib tugineda õigustatud huvi õiguslikule alusele. **Põhimõtteliselt piirdub igasugune õigustatud huvil põhinev töötlemine igal juhul sellega, mis on tõendatavalt vajalik vastutava töötleja või kolmanda isiku selle konkreetse huvi kaitsmiseks.**
30. Hoolimata asjaolust, et mõnel juhul võib vastutaval töötlejal olla õigustatud huvi rahuldada taotlus avaldada isikuandmed kolmanda riigi asutusele, ei saa vastutava töötlejana tegutsev eraettevõtte tugineda artikli 6 lõike 1 punktile f isikuandmete ennetavaks kogumiseks ja säilitamiseks, et jagada sellist teavet taotluse korral õiguskaitseasutustega kuritegude ennetamiseks, avastamiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks, kui selline töötlemistegevus ei ole seotud tema enda tegeliku (majandusliku ja ärilise) tegevusega¹⁶. Lisaks on EAKN seoses konkreetse olukorraga varem asunud seisukohale, et andmesubjekti huvid või põhiõigused ja -vabadused kaaluvad sellistel

¹¹ Vt näiteks küberkuritegevuse konventsiooni teine lisaprotokoll tõhustatud koostöö ja elektrooniliste tõendite avaldamise kohta (CETS nr 224), artikkel 6.

¹² Nii võib see olla näiteks röövitud alaealiste isikuandmetega tutvumise taotluste puhul või muudes olukordades, kus edastamine on andmesubjektide endi elulistes huvides.

¹³ IKÜM põhjendus 46.

¹⁴ Lisateabe saamiseks vt EAKNi suunised 1/2024 isikuandmete töötlemise kohta isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkti f alusel, versioon 1.0, vastu võetud 8.10.2024.

¹⁵ Andmesubjekti huvidele avalduva mõju hindamisel võetakse arvesse kõiki andmetöötluse võimalikke (potentsiaalseid või tegelikke) tagajärgi andmesubjektile, andmekaitse proportsionaalsuse põhimõtteid ning selliseid elemente nagu väidetava rikkumise raskusaste, millest võidakse teatada, taotluse ulatus, kolmandas riigis kohaldatavad standardid ja menetluslikud tagatised ning kohaldatavad andmekaitsemeetmed. Hindamisel pööratakse erilist tähelepanu ka töödeldavate isikuandmete laadile ja isikuandmete töötlemise viisile. Lisaks kehtestati IKÜMiga vajadus võtta arvesse andmesubjekti mõistlikke ootusi. Lisateabe saamiseks vajalikkuse ja tasakaalustatuse kriteeriumi kohta vt ka 8. oktoobril 2024 vastu võetud EAKNi suunised 1/2024 isikuandmete töötlemise kohta isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkti f alusel (versioon 1.0).

¹⁶ Euroopa Kohtu (suurkoja) 4. juuli 2023. aasta otsus kohtuasjas C-252/21: Meta Platforms Inc jt vs. Bundeskartellamt, punktid 124 ja 132.

konkreetsel asjaoludel üles vastutava töötaja huvi järgida kolmanda riigi õiguskaitseasutuse taotlust, et vältida sanktsioone nõuete täitmata jätmise eest¹⁷.

5.2 Vastavus isikuandmete kaitse üldmääruse V peatükile

31. Nagu eespool märgitud, tuleb artiklit 48 tõlgendada koostoimes artikliga 44, milles on peatüki sissejuhatavad edastamise üldpõhimõtted. Artiklis 44 on sätestatud järgmised IKÜMi tulenevad edastamise tingimused: igasuguse edastamise suhtes kohaldatakse IKÜMi muid asjakohaseid sätteid ja see peab vastama V peatükis sätestatud tingimustele (kaheastmeline test), „*et tagada, et käesoleva määrusega tagatud füüsiliste isikute kaitse taset ei kahjustata*“. Rahvusvahelist edastamist käsitlevate sätete eesmärk on tagada isikuandmete kõrgetasemeline kaitse ELis, kui andmeid edastatakse kolmandatesse riikidesse, kus on erinevad õigussüsteemid ja andmekaitsestandardid.
32. Selleks loetletakse V peatükis andmete edastamise alused, alustades artikli 45 kohastest Euroopa Komisjoni kaitse piisavuse otsustest. Kui kaitse piisavuse otsust ei ole tehtud, võib ühe artiklis 46 sätestatud edastamisvahendiga ette näha asjakohased kaitsemeetmed. Kaitse piisavuse otsuse või asjakohaste kaitsemeetmete puudumisel võib artiklis 49 sätestatud erandeid kohaldada piiratud arvuga konkreetses olukorras.
33. Erinevalt teistest V peatüki sätetest ei ole artikkel 48 andmete edastamise alus. Säte ise ei sisalda andmekaitsemeetmeid, kuid selgitab, et kolmandate riikide ametiasutuste otsuseid või kohtuotsuseid ei saa ELis tunnustada ega täita, kui see ei ole ette nähtud rahvusvahelises lepingus. Seetõttu peab ELis asuv vastutav töötaja või volitatud töötaja enne artikli 48 kohaldamisalasse kuuluva kolmanda riigi asutuse taotlusele vastamist tegema kindlaks kohaldatava aluse andmete edastamiseks V peatükis.
34. Artikli 46 lõike 2 punkti a kohaselt võib asjakohased kaitsemeetmed ette näha „*õiguslikult siduva ja täitmisele pööratava dokumendiga avaliku sektori asutuste või organite vahel*“, st rahvusvahelise lepinguga artikli 48 tähenduses. Selliseid lepinguid sõlmivad riigid ja need võimaldavad tavapäraselt riigiasutuste vahelist koostööd, kuid nendega võib ette näha ka otsese koostöö eraõiguslike üksuste ja riigiasutuste vahel¹⁸. Kui rahvusvaheline leping hõlmab ELis asuva vastutava töötaja või volitatud töötaja ja taotluse esitanud kolmanda riigi asutuse vahelist koostööd, võib seda lepingut kasutada edastamise alusena, kui sellega nähakse ette asjakohased kaitsemeetmed kooskõlas artikli 46 lõike 2 punktiga a.
35. EAKN on koostanud loetelu minimaalsetest kaitsemeetmetest, mis tuleb lisada artikli 46 lõike 2 punkti a kohaldamisalasse kuuluvatesse rahvusvahelistesse lepingutesse. Sellised kaitsemeetmed peavad suutma tagada andmesubjektidele, kelle isikuandmeid edastatakse, kaitsetaseme, mis on sisuliselt samaväärne ELis tagatud kaitsetasemega¹⁹. Sellest tulenevalt peaksid kohaldatavad

¹⁷ Vt EAKNi seisukoht õiguskaitse ja riikliku julgeoleku valdkonnas EAKNi ja Euroopa Andmekaitseinspektori ühises vastuses kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjonile USA pilvandmetöötlusseaduse mõju kohta Euroopa isikuandmete kaitse õigusraamistikule.

¹⁸ EAKN ei ole teadlik paljude selliste rahvusvaheliste lepingute olemasolust. Üks näide on Euroopa Nõukogu: Küberkuritegevuse konventsiooni teine lisaprotokoll tõhustatud koostöö ja elektrooniliste tõendite avalikustamise kohta (CETS nr 224), mis ei ole siiski veel jõustunud.

¹⁹ Euroopa Liidu Kohus, otsus kohtuasjas C-311/18, Andmekaitsevolinik vs. Facebook Ireland ja Maximilian Schrems („Schrems II“), punkt 96.

rahvusvahelised lepingud²⁰, millega nähakse ette isikuandmete edastamine, muu hulgas nõudma, et mõlemad pooled tagaksid peamised andmekaitsepõhimõtted, st tagaksid andmesubjektide kohtulikult kaitstavad ja tõhusad õigused, sisaldaksid andmete edasisaatmise ja jagamise piiranguid, sealhulgas täiendavaid kaitsemeetmeid tundlike andmete jaoks, ning näeksid ette sõltumatud õiguskaitse- ja järelevalvemehhanismid²¹. Asjakohased kaitsemeetmed võib lisada otse rahvusvahelisse lepingusse, millega nähakse ette otsene koostöö vastutava töötleja või volitatud töötleja ja kolmanda riigi ametiasutuste vahel, või eraldi õiguslikult siduvasse dokumenti.

36. Artiklis 48 viidatakse rahvusvahelisele lepingule, „*ilma et see piiraks muid käesoleva peatüki kohaseid edastamise aluseid*“. EAKN leiab, et seoses V peatüki nõuetega²² võib see sõnastus hõlmata kahte võimalikku olukorda:

- Esiteks, kui puudub **rahvusvaheline leping**, mis näeks ette vastutava töötleja või volitatud töötleja ja kolmanda riigi asutuse vahelise koostöö, peab edastamine kolmanda riigi asutusele põhinema muul IKÜM artikli 6 kohasel õiguslikul alusel ja muul V peatükis sätestatud edastamise alusel.
- Teiseks, kui on olemas rahvusvaheline leping, milles on sätestatud artikli 6 kohane õiguslik alus, kuid **mis ei sisalda asjakohaseid kaitsemeetmeid** vastavalt artikli 46 lõike 2 punktile a ja EAKNi suunistele 2/2020, peab vastutav töötleja tuvastama V peatükis muu edastamise aluse.

37. Kohaldatava kaitse piisavuse otsuse²³ või asjakohaste kaitsemeetmete puudumisel on IKÜM artiklis 49 sätestatud piiratud arv konkreetseid olukordi, kus edastamine võib toimuda, nt kui see on vajalik avalikust huvist tulenevatel kaalukatel põhjustel või õigusnõuete esitamiseks või kaitsmiseks²⁴. Nagu on aga selgitatud EAKNi varasemates suunistes, tuleb IKÜM artiklis 49 sätestatud erandeid tõlgendada kitsalt ja need on peamiselt seotud isikuandmete töötlemise toimingutega, mis on juhuslikud ja mittekorduvad²⁵.

²⁰ Kahtluse korral rahvusvahelise lepingu olemasolu ja olemuse suhtes võivad taotluse saanud ELi üksused võtta ühendust oma riiklike asjaomaste asutustega (nt justiitsministeerium, välisministeerium, valdkondlikud järelevalveasutused jne) ja nendega konsulteerida.

²¹ Vt sellega seoses suuniste 2/2020 (määruse 2016/679 artikli 46 lõike 2 punkti a ja artikli 46 lõike 3 punkti b kohta seoses isikuandmete edastamisega EMP riikide ja EMP-väliste riikide avaliku sektori asutuste ja organite vahel) 2. osa, versioon 2.0; vastu võetud 15. detsembril 2020.

²² Seoses IKÜM artikliga 6 võib tekkida kolmas olukord, kus on olemas rahvusvaheline leping, mis ei anna IKÜM artikli 6 lõike 1 punkti c või e alusel asjakohast õiguslikku alust, näiteks seetõttu, et lepingu asjakohased sätted ei ole piisavalt konkreetsed (nt need ei kajasta IKÜM artikli 6 lõikes 3 loetletud elemente).

²³ Seda, kas kaitse piisavuse otsus on kohaldatav, tuleks hinnata igal üksikjuhul eraldi, võttes eelkõige arvesse kaitse piisavuse otsuse kohaldamisala.

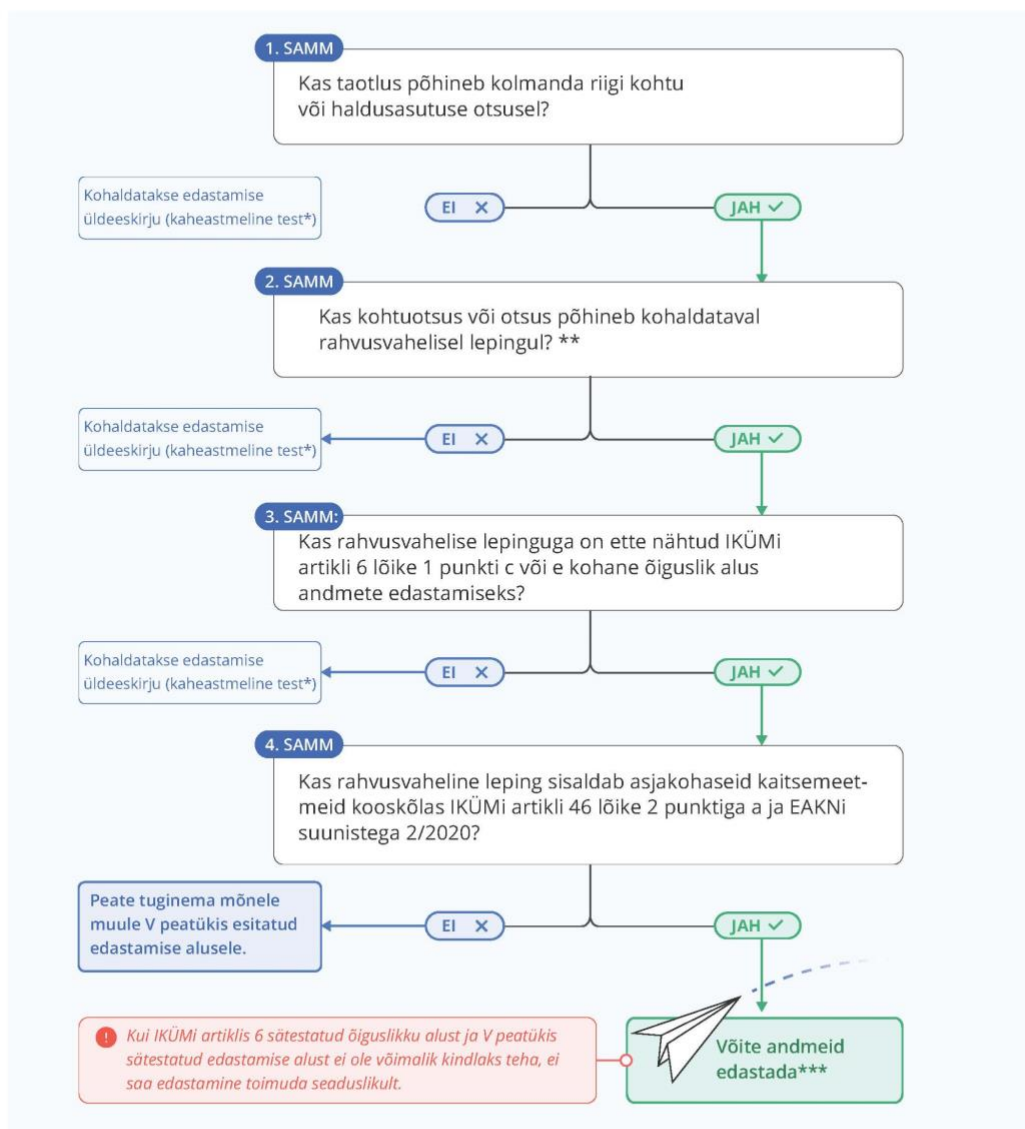
²⁴ Vt IKÜM artikli 49 lõike 1 punktid d ja e.

²⁵ Vt suunised 2/2018 määruse 2016/679 artiklis 49 sätestatud erandite kohta, vastu võetud 25. mail 2018.

Lisa. Praktilised sammud

Artiklis 48 osutatakse olukorrale, kus kolmanda riigi avalik-õiguslik asutus taotleb ELis asuvalt vastutavalt töötajalt või volitatud töötajalt andmete edastamist kõnealusele asutusele ja taotlus tuleneb kolmanda riigi kohtu või haldusasutuse otsusest.

Kolmanda riigi asutuselt isikuandmete **taotluse** saamisel peaks liidu vastutav töötaja või volitatud töötaja²⁶ vastama järgmistele küsimustele, et otsustada, kas taotlust on võimalik täita:

*Kaheastmeline test: Seaduslik edastamine eeldab õiguslikku alust IKÜMi artiklis 6 ja edastamise alust IKÜMi V peatükis.

** Selles konkreetses olukorras tähendaks kohaldatavat rahvusvahelist lepingut rahvusvahelist lepingut, millega nähakse kolmandate riikide ametiasutustele ette võimalus taotleda otse juurdepääsu ELis asuvate eraõiguslike üksuste töödeldavatele isikuandmetele. Kui sellist lepingut ei ole, kuid rahvusvahelises lepingus on sätestatud avaliku sektori asutuste vaheline koostöö selles konkreetses valdkonnas, näiteks vastastikuse õigusabi leping, peaksid ELi eraõiguslikud üksused üldiselt suunama taotleva kolmanda riigi asutuse oma riikliku pädeva asutuse juurde kooskõlas vastastikuse õigusabi lepingus või lepingus sätestatud menetlusega (vt ka suuniste joonealune märkus 3).

***Tingimusel, et on tagatud vastavus IKÜMi muudele asjakohastele sätetele.

26. Kui taotluse saaja on volitatud töötaja, peab volitatud töötaja teavitama vastutavat töötajat põhjendamatult viivitusega ja järgima vastutava töötaja juhiseid seoses taotlusega, v.a juhul, kui volitatud töötaja suhtes kohaldatava liidu või liikmesriigi õigusega on neil keelatud teavitada vastutavat töötajat „olulistel avaliku huvi põhjustel“ (vt selle kohta IKÜMi artikli 28 lõike 3 punkt a ja 7. juulil 2021 vastu võetud EAKNi suunist 07/2020 vastutava töötaja ja volitatud töötaja mõistete kohta isikuandmete kaitse üldmääruses).